

For mye av det gode?

Helsepolitikk var et sentralt tema i høstens valgkamp. Ventelister, fristbrudd, og kjøp av private helsetjenester ble diskutert. I en av de siste valgdebattene på TV, prøvde professor Olav Helge Førde å si noe fornuftig om vår tids økende tendens til overbehandling og overdiagnostikk, men han ble glatt avfeid av debattantenes uttrykte oppfatninger om at «alle venter for lenge» på helsetjenester – og at nærmest ethvert behov for helsehjelp skal innfris umiddelbart.

Eller kan det helt enkelt være at Førde ikke ble forstått? For når sist hørte vi våre politikere debattere rundt spørsmål som: Hvor lenge er for lenge når det er snakk om ventetid og helsekøer? Når er nok egentlig nok i medisinsk behandling? Og kan det bli for mye av det gode når spørsmålet kommer til høyteknologisk diagnostikk?

I dette nummeret av *Utposten* retter vi søkelyset mot den gryende og betimelige debatten om overbehandling og overdiagnostikk. I sine kronikker påpeker Gisle Roksund og Eivind Meland at tematikken til nå har vært fraværende i det offentlige rom. Den blir knapt opplevd eller oppfattet av medier, pasienter, politikere, rettsvesen, tilsynsapparat og – for ikke å glemme – leger og helsearbeidere.

Som allmennpraktikere og primærleger treffer vi daglig beslutninger om diagnostikk og behandling for å være på «den sikre side». Intensjonen er god: Vi vil jo det beste for våre pasienter. Men tenker vi på at vi – ved å gardere oss på denne måten – er med på å skape økte og stadig oftere urealistiske forventninger om medisinske fortreffelighet? Og at vi selv bidrar til en «for sikkerhets skyld-medisin» som i neste omgang kan forsterke tendensen til overdiagnostikk og overbehandling?

Commonwealth-undersøkelsen i 2012 dokumenterer at en betydelig andel av norske fastleger (over 35 prosent) er enig i at overdiagnostisering og overbehandling er et stort problem. Langt færre fastleger uttrykker bekymring for underforbruk av helsetjenester. Og den anerkjente britiske legen Iona Heath sier det slik: «De siste ti-årenes raske utvidelse av spennvidden i det vi oppfatter som biometrisk abnormalitet – særlig knyttet til terskelverdier for blodtrykk, kolesterol, blodsukker og beintetthet – har ført til en epidemi av symptomløs sykdom samt en frakoblet forståelse av begrepene sykdom og lidelse».¹

I dette nummeret belyser Olav Gunnar Ballo den samme tematikken fra en litt annen synsvinkel. Ballo omformulerer det kjente sitatet fra Ibsens *Vildanden*: «Tar du syk-

dommen fra et gjennomsnittsmenneske, tar du livslykken fra det med det samme». Relevant og tankevekkende er også artikkelen av Pernille Nylehn, som retter et kritisk blikk mot alternativ medisin. Med konkrete eksempler peker hun på hvor lett det er å skape falsk trygghet og spre desinformasjon blant mennesker som leter etter en forklaring på sine helseplager. Dette er å føre folk bak lyset, antyder Nylehn.

I et kjent og kjært dikt, *Det bor en gammel baker*, beskriver Inger Hagerup det overflodssamfunnet vi lever i. Vi overdiagnostiserer, overbehandler, overspiser, overtrener. Kort sagt har mange mennesker i vårt land svært mange muligheter. Da gjelder det å gjøre kloke valg.

Det bor en gammel baker på en bitte liten øy.
Han er så lei av kaker og krem og syltetøy.
Men han må sitte likevel
og spise sine kaker selv.
For han bor helt alene på en bitte liten øy.

Når små og store båter går dampende forbi,
da sitter han og gråter i sitt varme bakeri,
og spiser loff og fattigmann,
for ingen kunder går i land.
Og han er helt alene på en bitte liten øy.

Det var en gammel baker på en bitte liten øy.
Han åt for mange kaker med krem og syltetøy.
Forleden dag så satt han død
midt i en haug av wienerbrød.
Og nå bor ingen baker på en bitte liten øy.

God høst og kos dere med *Utposten*.

Mona Søndena og Tom Sundar

¹ «The future of general practice – what should our ideology be?» I: Festskrift til Allmennlegeforeningens 75-årsjubileum. Oslo: Allmennlegeforeningen, 2013.